

Školitelský posudek k bakalářské práci Jakuba Záruby

Mission possible: každodenní etika misionářů církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů (FHS UK, 2024)

Bakalářská práce Jakuba Záruby se zaměřuje na problematiku antropologie náboženství, konkrétně analyzuje, jak vybraní příslušníci Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů, kteří jsou ze zahraničí vysláni do České republiky na misii, utváří svou osobovost a vztah ke světu v kontextu misijního poslání a odlišného sociokulturního prostředí. Jinými slovy, autorovi jde o zachycení „vzájemné a vnitřní dynamiky“ (s. 7) misionářů, která z nich nečiní pouze nástroje „Božího plánu“ k rozšiřování řad členů církve, ale i etické subjekty, které svou „víru“ utváří prostřednictvím vyjednávání, reflexe a dialogů ve všedních situacích (na ulici, sportovním klubu, škole), kdy jsou konfrontováni s jinými hodnotami, zájmy a perspektivami. Autorovo zjištění, že mormonská misijní činnost je *možná* v tom smyslu, že konkrétním misionářům umožňuje *práci na sobě* a jejich transformaci, lze považovat za cenný příspěvek do sociálněvědní debaty o roli a podobách současných náboženských hnutí. Nicméně, celou práci Jakuba Záruby i proces jejího vzniku charakterizuje značná rozkolísanost.

Obhajovaná práce je výsledkem dlouhého procesu, na jehož počátku figurovalo velké množství otázek: Co by mohlo být tématem práce? Jak zkoumat náboženské fenomény antropologicky? Co obnáší etnografický výzkum? Tyto otázky se dařilo postupně odstraňovat opakovanými konzultacemi výzkumného záměru, diskuzemi metodologického pojetí výzkumu, vyhledáváním a četbou odborné literatury, promýšlením vytvořených dat i komentováním a upravováním jednotlivých kapitol. Naneštěstí, období intenzivní práce se střídala s obdobími méně produktivními, po kterých následovala horečnatá snaha vše dohnat. Konečně hektické odevzdání práce, ve které nejsou zahrnuty formální, obsahové i stylistické změny, je toho přímým důkazem.

Práce je členěna standardně na úvod, teoretickou a metodologickou kapitolu, následovanou empiricko-analytickou částí a závěrem. Každá z kapitol přináší zajímavé postřehy a myšlenky. Teoretická část poskytuje historický a kontextuální přehled mormonské církve, který zdůrazňuje nejen roli globálního étosu a věrouky, ale i příbuzenské genealogie a formalizovaný systém misie. Právě pojetí misijní činnosti, které formují například i vědecké poznatky z antropologie a postupy z etnografie, by si zasloužilo substantivnější rozpracování. Teoretická část také nastiňuje konceptuální rámec každodenní etiky od M. Lambeka, především jeho pojetí „neúplné determinace“ (s. 15), které poukazuje na to, že etické otázky jsou často mnohotvárné, a nelze je vždy přehledně zařadit nebo vyřešit podle již existujících morálních rámců. Z tohoto důvodu se jednotlivci i komunity musí v neurčitých etických situacích orientovat s využitím řady kulturních, sociálních a osobních zdrojů.

Metodologická část je značně zkratkovitá, což má za následek nedostatečné vysvětlení designu i průběhu výzkumu. Výběr a situovanost dvou anglicky hovořících misijních párů, se kterými autor vedl opakované polostrukturované rozhovory, jsou v této části dobře vysvětleny, nicméně chybí autorova hlubší reflexe etnografického kontextu. Je škoda, že *nasání terénu*, umožněné opakovanými vstupy do prostředí v průběhu několika měsíců (Maddenův „step-in-step-out“ přístup k terénnímu výzkumu), je přisouzena pouze role „okrajová“ (s. 17), a není více integrováno do analýzy.

Empirická část se soustřeďuje na všední události v životech misijních párů jako je přesun do cizího prostředí, střetávání se s „českou přímostí“ (obhroublostí), užívání nového jazyka a

sportování, které jsou předmětem jejich reflexí, neboť je to právě zde, kde vyvstávají otázky víry i morální dilemata. V souladu s Lambekovými studiemi se tak ukazuje, že etika je spíše zkušenostní než normativní rozměr života misionářů. Nicméně, explicitnější provázání získaných dat s Lambekovými úvahami, které by šly nad rámec analytického shrnutí v podkapitole „Etické reflexe“ (s. 33-35), by práci přidalo na přesvědčivosti. I tak jsou určitá zjištění podnětná: „Reflektivní dimenze, etika nebo soudnost postavená mezi různá kritéria jsou pojmy, kterými usilují právě o přiblížení toho, jak víra informantů neulehčuje jejich orientaci ve světě, ale spíše jí motivuje. Pohled na svět jejím přijetím není zjednodušen.“ (s. 33)

Obhajovanou práci do určité míry znehodnocuje její formální a jazyková stránka, na které se naplno projevuje hektičnost při jejím dokončování.

Přes nezvládnutou formální a jazykovou stránku, ale s ohledem na rozsah empirické práce, konceptuálnímu uchopení problematiky i podloženým závěrům doporučuji práci Jakuba Záruby k obhajobě. Návrh hodnocení odráží výše zmiňovanou rozkolísanost, tedy mezi velmi dobře (2) a dobře (3).

V Praze 13. 2. 2024

Jaroslav Klepal